

Značaj primjene komparativne metode vrednovanja poljoprivredne opreme

Slobodan Popović¹, Dragan Đuranović², Jelena Tošković³, Željko Grublješić⁴

¹JKP "Gradsko Zelenilo" Novi Sad, Sutjeska 2, 21000 Novi Sad, Srbija (slobodan.popovic49@gmail.com)

²Univerzitet u Novom Sadu, 21000 Novi Sad, Serbia

³Mlekara Šabac, Krsmanovača BB, 15000 Šabac, Srbija

⁴Pension Fund, Office of Prijedor, Vožda Karađorđa 2, 79101 Prijedor, BiH

SAŽETAK

Istinито vrednovanje poljoprivredne opreme kojom upravlja menadžment poduzeća opći je standard realnog izvještavanja: vlasnika, osnivača poduzeća, lokalne samouprave (ukoliko je riječ o javnom poduzeću), kao i u drugim okolnostima (primjerice prilikom fuzioniranja ili spajanja poduzeća). Cilj rada je na temelju provednog istraživanja u poduzeću srednje veličine, koje se bavi poljoprivrednom djelatnošću u Republici Srbiji, doći do relevantnih zaključaka. Istraživanje je, po mišljenju autora, moguće primijeniti u većem broju, prije svega srednje velikih poljoprivrednih poduzeća na prostoru Srbije, ali i šire, na prostorima bivše Jugoslavije. Bitno olakšanje u primjeni pravilnog vrednovanja opreme poduzeća je kontinuirana harmonizacija i primjena Međunarodnih računovodstvenih standarda i Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja u zemljama EU, ali i u zemljama koje žele ući u tu zajednicu.

Cljučne riječi: poljoprivredna oprema, vrednovanje, SWOT.

UVOD

Ovo istraživanje skreće pozornost stručnoj javnosti na kombinaciju dvaju velikih područja privređivanja, odnosno poljoprivredu i gospodarstvo. Riječ je o multidisciplinarnom pristupu čijom se primjenom mogu postići rezultati privređivanja prije svega u agraru. Osim toga, treba istaknuti da je vrednovanje imovine poduzeća (u radu se radi o vrednovanju poljoprivredne opreme srednjeg poduzeća po veličini) izuzetno važno, jer se pravilnim

i istinitim prikazom vrijednosti imovine može donijeti validna poslovna odluka u vezi s upravljanjem poduzećem na bazi istinitih financijskih izvještaja. Treba napomenuti i to da se pravilno vrednovanje imovine poduzeća zasniva na poštivanju jednoobraznih i univerzalnih računovodstveno-financijskih načela koja proističu iz Međunarodnih računovodstvenih standarda i Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja koje su usvojile najznačajnije institucije iz ovog područja, poput: FASAB (Financial Accounting

Standards Board) i IASB (International Accounting Standards Board).

Pokretanje gospodarske aktivnosti započinje procesom planiranja (Williams, 2010), koji je vrlo značajan u poljoprivrednoj djelatnosti. Isto zbog specifičnosti cjelokupnih uvjeta privređivanja zahtijeva od nositelja odlučivanja da se vrednovanje imovine poduzeća, odnosno poljoprivredne opreme, promatra multidisciplinarno (Popović, 2014).

Donošenje bitnih odluka za poduzeće može inicirati menadžment, iako se u razvijenim gospodarstvima srednja i velika poduzeća posljednjih 20-ak godina trude da mehanizmom internih kontrola povećavaju sigurnost rada poduzeća izgradnjom logičnog mehanizma internih kontrola (Vitorović, 2002; Ljutić, 2005; Stanišić, 2006; Lynch, 2007; Popović, 2014; Majstorović i Popović, 2015). Zadnja brana donošenju problematičnih odluka menadžmenta u budućim aktivnostima je skretanje pažnje eksternih revizora na uočene probleme u poslovanju srednjih i velikih poduzeća koja su krajem poslovne godine u zakonskoj obavezi svoje poslovanje provjeriti i putem neovisne vanjske revizije (Xu, Y. et al., 2011.; Duréndez and Maté, 2012.; José-Luis Godos-Díez et al., 2014.; Pablo Farias.& Rodriguez, R. 2015.; Gritsenko, and Skorba, 2015).

MATERIJAL I METODE

Metode procjene vrijednosti imovine poduzeća koriste se u poslovanju s ciljem dolaženja do što realnije vrijednosti imovine, koja se potom uvodi u poslovne knjige poduzeća. Cilj ovakvih aktivnosti je da se dođe do vrijednosti koja je bliska tržišnoj vrijednosti, a to podrazumijeva da, ukoliko poduzeće poželi prodati opremu kojom posluje, njena

vrijednost bude sa što manjim oscilacijama u odnosu na tržišnu cijenu.

Metodom ispitivanja i promatranja prikupljeni su primarni podatci, koji su kasnije statistički obrađeni i prezentirani u ovom radu. Istraživanje je provedeno u 30 srednjih i 6 velikih poljoprivrednih poduzeća na prostoru Vojvodine u prvoj polovici 2015. godine. Za dobivanje pravilne slike stvarnog stanja u poduzećima korišten je dubinski intervju s nositeljima upravljanja poduzeća, na temelju unaprijed izrađenog upitnika. Predmet ključnih informacija iz popunjenog upitnika iz triju su područja: primjena računovodstvene politike u poduzećima, tretiranje pojedinih dijelova imovine u poduzeću te ispitivanje razloga za uvođenje novih metoda vrednovanja imovine. Nakon analize dobivenih odgovora od strane top menadžmenta vidljivo je da nositelji odlučivanja i upravljanja poduzećima različito postupaju s imovinom. Građevinske objekte promatraju u razdoblju eksploatacije od 50 godina, poljoprivrednu opremu u razdoblju od 7 godina, a ostalu opremu u mnogo kraćem razdoblju promatranja, npr. računalnu opremu u razdoblju eksploatacije od svega dvije godine. Osim vremenskog razdoblja, čiju dužinu određuje top menadžment, u kojemu će pojedinu opremu i imovinu radnici računovodstva voditi u poslovnim knjigama, top menadžment daje i preporuke kako vršiti radnje vezane za komparativno promatranje opreme. Koriste iskustva tehničkog sektora poduzeća, od istih zahtijevaju da prije donošenja odluke o reprezentativnom sredstvu, koje će poslužiti kao model za usporedbu ostalih komparativa u poduzeću, dostave financijskom sektoru bitne elemente na temelju kojih će se vrednovati reprezentativno sredstvo u poduzeću. Spomenuto sredstvo se promatra u odnosu na novo sredstvo (opremu) na početku razdoblja promatranja, a od njegove

vrijednosti (koja na početku razdoblja ima vrijednost 100% u odnosu na novo sredstvo) u određenom postotku se vrše umanjena u odnosu na neke bitne karakteristike poput: starosti, održavanosti, funkcionalnosti sredstva. Osim toga, vrijednost se može povećati nekim poboljšanjima (ugradnjom novih sklopova na opremi, vučnih kuka, svjetlosne signalizacije, poboljšanjima na motoru opreme, mjenjačima i dr.). Prema tome, u odnosu na reprezent opreme, komparativ ima veću ili manju postotno izraženu vrijednost. Komparacija može dati jasne pokazatelje u smislu određivanja dana kada će se ponovno procijeniti oprema, a što je u skladu s MRS-16, koji propisuje fer vrednovanje i iskazivanje fer vrijednosti imovine i opreme poduzeća.

REZULTATI I RASPRAVA

Prikazi rezultata podijeljeni su u tri cjeline. U prvom dijelu autori su dali prikaz osnovnih istraživanja koji su obuhvaćeni SWOT analizom, gdje su u četiri osnovna dijela analize dani osnovni prikazi koje većina poduzeća treba s velikom dozom uvažavanja primijeniti u praktičnim uvjetima privređivanja.

SWOT analiza u kontekstu procjene opreme

U najopecenitijem promatranju autori su pošli od općih pretpostavki kako bi prikazali osnovne prednosti i nedostatke primjene bilo koje procjene vrijednosti poljoprivredne opreme za poduzeće, kao i prilike koje procjena može pružiti menadžmentu poduzeća, uz uvažavanje realnih osnovnih prijetnji. Prikaz se nalazi u tablici 1.

Osim uočenih prednosti korištenja metode procjene vrijednosti poljoprivredne opreme, potrebno je naglasiti da prijetnje predstavljaju

bitnu cjelinu u kreiranju računovodstvene politike poduzeća. Propusti koji mogu nastati prilikom procjene vrijednosti uvjetuju naknadne radnje na razini poduzeća u vidu korigiranja financijskih izvještaja, novog procjenjivanja vrijednosti, stvaranju novih troškova poduzeća zbog angažiranja vještaka i drugo.

Opći rezultati vođenja vrijednosti opreme i amortizacije u poslovnim knjigama

Istraživanjem obuhvaćenih 36 poduzeća iz područja poljoprivredne djelatnosti 89 % je imalo strukturu dijelova imovine u odnosu na amortizaciju u svojim poslovnim knjigama koja je prikazana u tablici 2.

Na temelju prikaza jasno se vidi da se poljoprivredna oprema u poslovnim knjigama poduzeća vodi po 14,30 %, što znači da se nakon 7 godina može zamijeniti novom. Međutim, u praksi to nije slučaj. U većini poljoprivrednih poduzeća poljoprivredna oprema se koristi i dulje od tog vremena u procesu proizvodnje (npr. traktor IMT 533 iz 70-ih godina prošlog stoljeća koji se upotrebljava manjim intenzitetom). Iz tog razloga Međunarodni računovodstveni standardi propisuju mogućnost vođenja opreme uz novu procjenu vrijednosti svake 3 godine, odnosno potrebno je nekom od metoda procijeniti stvarnu vrijednost opreme. Zato su autori dali prikaz osnove vezane za sistematizaciju komparativne metode procjene poljoprivredne opreme.

Tablica 1.: SWOT analiza poljoprivrednog poduzeća

PREDNOSTI	NEDOSTACI
<ul style="list-style-type: none"> • Prikaz realnog stanja vrijednosti opreme i druge imovine, • Mogućnost utvrđivanja realnog tržišnog stanja opreme bez obzira na broj radnih sati korištene poljoprivredne opreme, • Utvrđivanje vrijednosti koja može znatno odstupati od vrijednosti koja se nalazi u poslovnim knjigama poduzeća, • Osnaživanje dobivenih rezultata procjene komparativnom metodom procjene s usvojenom računovodstvenom politikom i MRS i dr. 	<ul style="list-style-type: none"> • Primjena metoda procjene zahtjeva angažiranje stručnih ljudi koje često većina poduzeća nema, što povećava troškove angažiranja trećih osoba, • Mali broj proizvođača pojedine specifične opreme čime se povećavaju potencijalne pogreške prilikom vrednovanja poljoprivredne opreme
PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> • Usklađivanje s računovodstvenom politikom poduzeća, • Usklađivanje sa Međunarodnim računovodstvenim standardima svake tri godine, • Osnažavanje uvjerenja o vrijednosti poljoprivredne opreme što je od naročitog značaja prilikom prodaje poduzeća, udruživanja poduzeća u sustave ili korporativnog vrednovanja dijela proizvodnog sustava i dr. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mogućnost stjecanja pogrešne slike o vrijednosti poljoprivredne opreme uslijed pogrešne procjene ili ne uzimanja dovoljnog broja komparativa procjene, • Nemogućnost dolaženja do sličnih komparativa uslijed starosti opreme, • Neusklađenost tehničkih parametara kod procjenjivanja prije svega starije opreme od 10 godina i dr.

Izvor: Autori

Tablica 2. Prikaz imovine poduzeća i amortizacije

Prikaz dijelova imovine poduzeća u odnosu na amortizaciju po kojoj se vode poslovne knjige	Vijek upotrebe imovine poduzeća	Stopa amortizacije (%)
Građevinski objekti	50	2
Poljoprivredna oprema	7	14,30
Ostala oprema (računala)	2	50

Izvor: Autori

Komparacije i poljoprivredna oprema

U ovom su radu autori dali model po kome su pratili ponder, odnosno opremu u izabranom poduzeću koje egzistira na tržištu Novog Sada od 1962. godine i koje pripada skupini poduzeća iz područja poljoprivredne djelatnosti. Prema tome, ponder je poljoprivredna oprema koja je promatrana uz 4 osnovne karakteristike i

ima realno iskazanu vrijednost u poslovnim knjigama, dok su komparativi oprema koja služi za usporedbu, a podatke za svaki komparativ autori su pribavili s tržišta koje se smatra relevantnim, odnosno s prostora Republike Srbije. Nije uzimano u obzir šire tržište jer bi rezultati bili uvećani za određeni iznos carine, transporta i dr. Prikaz modela komparacije opreme autori su dali u tablici 3.

Tablica 3: Model komparacije poljoprivredne opreme u poduzeću

Karakteristike opreme	Ponder (%)	Komparativ 1 (%)	Komparativ 2 (%)	Komparativ 3 (%)
Starost	25	20	23	18
Održavanost	20	25	21	19
Funkcionalnost	50	40	38	35
Poboljšanja	5	5	3	2
Osnova usporedbe	100	90	85	74

Izvor: Autori

Već na temelju prikaza iz tablice 3. jasno se vidi da odstupanja pondera i komparativa mogu biti velika i da mogu znatno utjecati na promjenu vrijednosti poljoprivredne opreme u poslovnim knjigama. U prikazu mogućeg modela vide se odstupanja u intervalu od 74 – 90 %, što znatno mijenja stvarnu sliku vrijednosti imovine, odnosno poljoprivredne opreme.

Studija slučaja procjene traktora IMT 533

Radi potrebe izvještavanja poljoprivrednog poduzeća čije se ime ne navodi, a nalazi se na području Novoga Sada, po nalogu

menadžmenta je provedeno pilot istraživanje procjene vrijednosti traktora IMT 533 koji se vodi u poslovnim knjigama poduzeća, vrijednosti 858 € sredinom 2015. godine. Komparativnom metodom je izvršena usporedba s vrijednostima dotadašnjeg vođenja poslovnih knjiga, s ciljem otkrivanja eventualnih razlika u stvarnoj vrijednosti traktora IMT 533 i onih vrijednosti koje se približno mogu ostvariti na tržištu. Rezultati su prikazani u tablici 4.

Tablica 4. Model komparacije traktora IMT 533

Karakteristike opreme	Ponder (%)	Komparativ 1 (%)	Komparativ 2 (%)	Komparativ 3 (%)
Starost	25	24	25	38
Održavanost	20	30	40	55
Funkcionalnost	50	45	65	77
Poboljšanja	5	7	8	12
Osnova usporedbe	100	106	138	182

Izvor: Autori

Temeljem dobivenih rezultata jasno se uočava da postoji veliko odstupanje u vođenju vrijednosti traktora IMT 533 u poslovnim knjigama i vrijednosti koja se dobiva na tržištu putem komparacija. Prosječno odstupanje iznosi 42 % te usporedbom s vrijednostima u poslovnim knjigama poduzeća prosječno odstupanje iznosi 360 €. Prema tome i studija slučaja na primjeru traktora IMT 533 jasno ukazuje da je primjena metode komparacije vrlo poželjna, jer se vrlo često u poslovnim knjigama vrijednosti opreme ne vode aktualno u odnosu na tržišne vrijednosti te je potrebno vršiti češće usklađivanje, kako je i preporučeno Međunarodnim računovodstvenim standardima, posebno MRS-16.

ZAKLJUČAK

Metode procjene vrijednosti poljoprivredne opreme dolazit će u narednim godinama sve više do izražaja. Procjenjivanje vrijednosti opreme može se vršiti na više načina. U ovome su radu autori prikazali komparativnu metodu koja se može koristiti prije svega u srednjim i velikim poduzećima. Osim primarnog cilja koji

se odnosi na skretanje pažnje stručnoj javnosti na značaj procjene vrijednosti poljoprivredne opreme, autori su istaknuli i značaj uvođenja dobivenih rezultata procjene u poslovne knjige, jer odstupanja mogu biti velika, a to suštinski znači nerealno fer izvještavanje u poslovnim knjigama. Harmonizacija računovodstvene politike u poduzećima podrazumijeva i konkretne akcije menadžmenta po pitanju radnji koje poduzima u svom poslovanju. Ovaj rad ukazuje na primjenu značajnog usuglašavanja u poslovnim knjigama poduzeća, te na kraju ova metoda primjene vrednovanja može dati dobre rezultate u smislu popravljivanja stvarne slike o vrijednosti, prije svega poljoprivrednih poduzeća.

LITERATURA

- Duréndez, A., Maté, M. (2012). The geographical factor in the determination of audit quality. *Spanish Accounting Review* 15: 287–310.
- Gritsenko, O.I., Skorba, O.A. (2015). Internal business control of service quality costs: managerial aspect. *Actual problems of*

- economics 3 (165): 365-373.
- Jorion, P. (2001). Value At Risk. The New Benchmark for Managing Financial Risk. Second edition. McGraw-Hill. USA.
- Godos-Díez J.L., Fernández-Gago R., Cabeza-García&Almudena L., Martínez-Campillo, R. (2014). Determinants of CSR practices: analysis of the influence of ownership and the management profile mediating effect. Spanish Journal of Finance and Accounting 43 (1): 47-68.
- Ljutić., B. (2005). Revizija logika, principi i praksa. Mladost biro šped. Beograd. Srbija.
- Lynch, F. (2007). Finansijske informacije za menadžment. Prevod Saveza računovođa i revizora Srbije. Kaplan publishing Foulks Lynch. ACCA.
- Majstorović, A., Popović, S. (2015). Revizija poslovanja poljoprivrednog preduzeća. Računovodstvo 1: 77-85.
- Pablo, F., Rodriguez, R. (2015). Segment disclosures under IFRS 8's management approach: has segment reporting improved? Spanish Journal of Finance and Accounting 44 (2): 117-133.
- Panchuk, I.P. (2015). Harmonization of accounting and taxation accounting at reporting formation on income. Actual problems of economics 3 (165): 373-379.
- Popović, S., Majstorović, A., Grublješić, Ž. (2015). Valuation of facilities in use and application of international accounting standards. Actual problems of economics 3 (165): 379-387.
- Popović, S. (2014). The Significance of the Introduction of Internal Control Mechanisms to Monitor Production Company. Communications in dependability and QM, IC za upravljanje kvalitetom i pouzdanošću 17 (4): 56-62.
- Popović, S. (2014). Kontrolne funkcije u vođenju finansijske evidencije traktora konkretnog poljoprivrednog preduzeća. Traktori i pogonske mašine 19 (4): 67-72.
- Popović, S. (2014). Socio-ekonomski faktori ograničenja razvoja agrara. Monografija. Fimek. Novi Sad. Srbija.
- Skrpnyk, M.I., Vygivska, I.M. (2015). Mortgage as one of the most effective types of collateral: accounting aspects. Actual problems of economics 3 (165): 388-393.
- Soltani, B. (2009). Revizija. Međunarodni pristup. Mate doo. Zagreb. Hrvatska.
- Stanišić, M. (2006). Modeli interne kontrole. Računovodstvo 9-10.
- Vitorović, B. (2002). Uspostavljanje i organizovanje interne revizije. Revizor. 17: 65-70.
- Williams, C. (2010). Principi menadžmenta. Data Status. Beograd. Srbija.
- Xu, Y., Jiang, L., Fargher, N., Carson, E. (2011). Audit reports in Australia during the global financial crisis. Australian Accounting Review 56: 21-31.
-

The importance of applying the comparative method in evaluation of agricultural equipment

ABSTRACT

True evaluation of agricultural equipment which manages the company's management is a common standard of real reporting: owner, founder of the company, the local government (in case of a state owned company), as well as other circumstances (such as merger or sale of the company). The aim of this paper is to reach relevant conclusions about midsize businesses that exist in the agricultural industry in the Republic of Serbia. The research done shows that same principles can be applied in a number of primarily medium-sized agricultural enterprises on the territory of Serbia, as well as beyond, in the area of the former Yugoslavia. It is essential to facilitate the implementation of proper evaluation of equipment for the companies which continue to harmonize and implement their businesses according to the International Accounting Standards and International Financial Reporting Standards in the EU, and in the countries aspiring to enter the community.

Keywords: agricultural equipment, evaluation, SWOT
